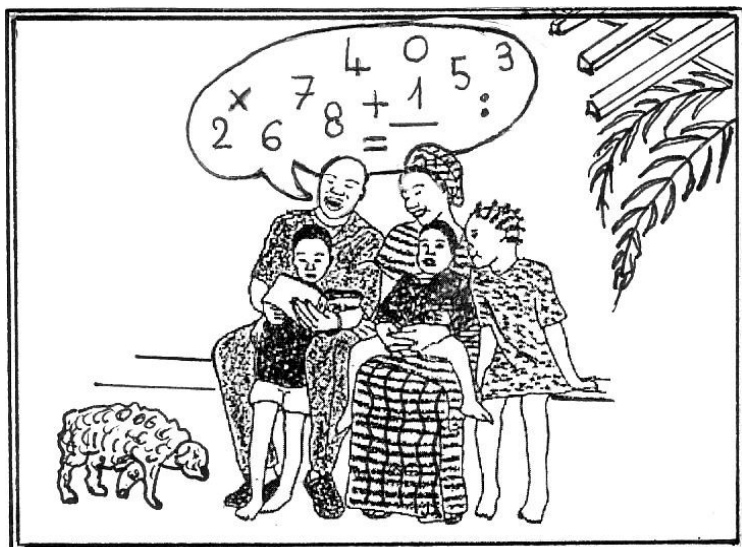

Akōnta lapə təkara, taman navl ñən

Lama

Akɔnta lapə təkara, taman nɔvl ñən

Cours de calcul niveau 2

Traduit par l'équipe lama, ACPLL

Livre original « Cours de calcul niveau 2 »
en français, développé par ROOSEN Marie-Rose,
SIL Togo-Bénin

Illustrations adaptées par ROOSEN Marie-Rose

Association Culturelle pour la Promotion de la Langue Lama
(ACPLL) B.P. 33, Kanté

1ère édition, 2ème tirage, 3ème trimestre 2012 (500 expl.)

1ère édition, 1er tirage, 4ème trimestre 2010 (150 expl.)

© 2010 SIL Togo

Wontə we təkara ñi taa na.

1. Də wusu se rə naa akonta maarasə ka, !su 0 v re n'v sun 29; n'akonta lapə ka ya taman nnausa rē.
2. Də kaa se rə kal ni rə maa akonta maarasə ka, !su 30 n'v re n'v sun 100.
3. Də kaa se rə kpaŋkəl tasu akonta na ləsu akonta, n'a lakə-tə wontə kaasu n'a ruku rukun-tə na.
4. Də kaa se rə kal ni rə maa akonta maarasə ka, !su 100 n'v re n'v sun 1000.
5. Də kaa se rə kpaŋkəl won'ɔna a mɔsu wontə hoowa na.
6. Də kaa se rə kpaŋkəl tesu akonta lapə, na won'ɔna a lakə-ya wontə kaasu n'a ruku rukun-tə na.
7. Də kaa se rə kpaŋkəl won'ɔna a cɪcu wontə rɔlin taa, na tə walɪn taa na.
8. Də wusu se rə na wontə tən dɛ tem tə kpaŋkəlɔ na.
9. Də kaa se rə kpaŋkəl taru akonta lapə, na won'ɔna a lakə-ya wontə kaasu n'a ruku rukun-tə na.
10. Də kaa se rə kal ni rə maa akonta maarasə ka, !su 1000 n'v re n'v sun 100.000.
11. Də kaa se rə kpaŋkəl won'ɔna a mɔsu wontə yin na.
12. Də kaa se rə kpaŋkəl rə sɛm warasə taa, na won'ɔna a lakə warasə na tɛmɛr na.
13. Də kaa se rə kpaŋkəl won'ɔna a sun alɔwatə na.
14. Də kaa se rə kpaŋkəl won'ɔna a lakə akontamasim na tɛmɛr na.
15. Də wusu se rə na wontə tən dɛ tem tə kpaŋkəlɔ na.

Kpaᅇkəltə 1

ᄂə wuʂu sɛ rə naa akənta maarasə ka, !su 0 v rɛ n'v sun 29 n'akənta lapə ka tə taman nauʂa rɛɛ.

Won'əna a kalv akənta maarasə ka, !su 0 n'v rɛ n'v sun 29 na.

0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26	27	28	29

Won'əna a maa akənta maarasə ns'v tun ñi rɛɛ-ɔ, !su 0, n'v rɛɛ n'v sun 29 na.

Тәмәр

$5 + 7 =$

$8 + 6 =$

$12 + 5 =$

$3 + 9 =$

$4 + 15 =$

$11 + 11 =$

$10 + 10 =$

$20 + 7 =$

$25 + 4 =$

$7 - 4 =$

$8 - 3 =$

$24 - 12 =$

$9 - 5 =$

$13 - 6 =$

$19 - 12 =$

$22 - 11 =$

$27 - 17 =$

$29 - 8 =$

$2 \times 4 =$

$5 \times 2 =$

$8 \times 3 =$

$6 \times 4 =$

$1 \times 9 =$

$3 \times 5 =$

$10 \times 2 =$

$7 \times 4 =$

$9 \times 2 =$

$6 : 3 =$

$12 : 4 =$

$24 : 8 =$

$21 : 3 =$

$18 : 6 =$

$27 : 3 =$

$16 : 4 =$

$14 : 2 =$

$10 : 2 =$

!Ðə wusu sɛ rə na won'ɔna a kalu hin hin, na kuɖəm kuɖəm; ka maarasə nsə wɛ rəma cal-ɔ nasəl nasəl na, sə taa.

h hin hin
k kuɖəm kuɖəm

h	k
1	0

h	k
2	9

1. A hɛɛ tu k'akɔnta maarɔ ŋka tɛɛ na, hin hin kəna yaa, kuɖəm kuɖəm kəna?

26 hin hin

13 _____

21 _____

19 _____

08 _____

15 _____

10 _____

27 _____

2. !li maa akɔnta maarɔ ŋka, na hin hin ka taman nabl, na kuɖəm kuɖəm ka taman naku rɛɛ: _____

3. Nnə n wɛ wɛɛ ka hin hin ka taman naʋl; n maa akɔnta maarɔ wɔŋk'ɔ ce? _____

!li hɛɛ tiw ka kʋdɔm kʋdɔm akɔnta maarɔ ŋka wɛ aset'ɔ ce na, ka tɛɛ.

Nnə u tasə wɛɛ ka nasənnasa, ʋ kpɪrsi n'ʋ li wɛɛ ka mmo kələ? _____

!li hɛɛ tiw ka hin hin akɔnta maarɔ ŋka wɛ aset'ɔ ce na, ka tɛɛ.

4. !li maa akɔnta maarasə nsə:

Kʋdɔm kʋdɔm ka taman naku; na hiu ka taman kʋdɔm

Hiu ka taman kʋdɔm, kʋdɔm kʋdɔm ka taman nauna

Kʋdɔm kʋdɔm ka taman naʋl, na hin hin ka taman naʋl

Hin hin ka taman naʋl, na kʋdɔm kʋdɔm ka taman nnausa _____

Kʋdɔm kʋdɔm ka taman ləɖə, na hiu ka taman kʋdɔm

5. !li maa akɔnta maarasə nsə tən, kʋdɔm maarɔ paasu hiu nawɔr nɔ rɛɛ na.

6. !li maa akɔnta maarasə nsə tən, faala maarɔ paasu kʋdɔm kʋdɔm nɔ rɛɛ na.

!Đə kal təntəntə ntə rə lav akənta.

1. Kənama wətv təkara na ka hin nūl na nasənnəusa.
Ntauvj ŋkū tɛɛ, ɪ wətə hiu. Đaan đɛɛ, ɪ tasə ləđə wətv.
l wətə təkara na mmə səŋ ñu hən?

U kaasə təkara na mmə s'ɪ wətə?

2. Ma ri wə lɛɛtə s'ɪ tɪ-tə wərv rɛɛ, n'ɪ lɛɛ ɪ lu tɛɛ. l wə na
lɛɛtə cəsemtə ka nasənnəusa. l kəw ha-ɪ lɛɛtə ntə wə
cipinti s'amɪr na, ka ləđə; na wontə wə sətə sətə na, ka
hiu. Lɛɛtə ntə ɪ tɪ-tə wərv ŋkū rɛɛ na, tə tən tə kpirsi
mmə kələ?

3. Wisi hiu na nasənnəusa tal đakuta taa, s'a sɛɛv-sə.
Đakuta yal tan aɱari ka hiu na nasənnəusa s'ɪ sɛɛv-sə.
l sɛɛv wisi hiu kəna.

Wisi mmə wəsv sə sə kan n'a sɛɛv-sə?

4. Mə caasə wε wɔnpisi ka hin nul na nasənnausa.
l wɛtə wɔnpisi ka hiu na nasəl na ɪ tantəraa.
U kaasv-ɪ wɔnpisi ka mmɔ hən?

5. Ma ci sɛɛ waan ka hiu na nauna ka ɪ sv taa. Tun ni
n'v kul waan nitisi.
Waan mmɔ kaasa hən?

6. Mə ci lav acalesə ka tɛmpə tɛmpə ka ɪ sandaɲɛ taa.
Acalesə ləɟə rɛɛ hən na, ɪ sɛɛ tɛmatəna ka nnausa
nnausa. Acalesə nnausa rɛɛ, a sɛɛ sɪsə ka nasənnautisi
nasənnautisi. Acalesə nasisi rɛɛ hən na, ɪ sɛɛ mana ka
naana naana. Acalesə ns'ɔ sə tən, sə kpɪrsi acalesə mmɔ
kələ sandaɲɛ ñi taa?

Tɛmatəna kpɪrsa wa li mmɔ?

Sɪsə kpɪrsa sə li mmɔ?

Mana kpɪrsa ya li mmɔ?

7. Mə yav naan ka nnısa. Naa kuḍəm we yən ka mmə ı
ñun taa?

Mə kalu yən ñ'ɔ naan nñı nnısa ñin taa na, ñı we mmə ñı
tən?

8. Nampımaar yər maa nampın nnısa ka tetə ntər rɛɛ-ɔ,
ı yav-tə. ı lav ñı haya. ı kan n'ı hiu warasə ka wontə n'v
tɛena na, ı wvɔsə n'ı tasə tetə yapə ka taman nnausa rɛɛ.
ı maa nampın nnısa ka paa tetə ntə na, tə rɛɛ.
ı maa nampın ñı na, ñı kpırsa ñı li mmə kələ?

9. Ma səseɛ we a wɛtv tetə ka hin nul na kuḍəm s'ı wɛtə.
Yaɗa kan ka wa we yəra ka nasənautısı se wa ci se wa
tar tetə nt'ɔ tə hin nul na kuḍəm ñı.
Yaɗə kuḍəm mv a wɛtv tetə mmə?

Kpaṅkəltə 2

Akənta maarasə kalu na maav, !su 30 n'v re n'v sun 100.

$$29 + 1 = 30$$

$$\begin{array}{r} 29 \\ + 1 \\ \hline = 30 \end{array}$$

$$10 + 10 + 10 = 30$$

$$10 \times 3 = 30$$

$$30 + 1 = 31$$

$$30 + 2 = 32$$

$$30 + 3 = 33$$

$$30 + 4 = 34$$

30

hin nitisi (*trente*)

35

hin nitisi na navna

31

hin nitisi na kuḍəm

36

hin nitisi na ləḍə

32

hin nitisi na navl

37

hin nitisi na nasənnautisi

33

hin nitisi na nautisi

38

hin nitisi na nasənnausa

34

hin nitisi na nnausa

39

hin nitisi na naku

$30 + 10 = 40$ hin nntsa (*quarante*)

40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49

40 + 10 = 50 hin nuna (*cinquante*)

50 51

50 + 10 = 60 hin ləḋə (*soixante*)

60 61

60 + 10 = 70 hin nusənnitisi (*soixante-dix*)

70 71

70 + 10 = 80 hin nusənnisa (*quatre-vingt*)

80 81

80 + 10 = 90 hin nakv (*quatre-vingt-dix*)

90 91

99 + 1 = 100 cəkəsi kvḋəm (*cent*)

**A tasv nampu n'v wulv
se cəkəsi nampu tasa,
n'v li nampin nitisi.**

c	h	k
1	0	0

Тәмәр

c	h	k
	6	5
+	3	4
=	9	9

c	h	k
	8	0
+	2	0
=1	0	0

c	h	k
	3	6
+	4	3
=	7	9

70
+ 30
<hr/>
=

54
+ 23
<hr/>
=

90
+ 10
<hr/>
=

55
+ 32
<hr/>
=

35
+ 41
+ 12
<hr/>
=

20
+ 65
+ 4
<hr/>
=

20
+ 41
+ 34
<hr/>
=

34
+ 12
+ 3
<hr/>
=

100
- 100
<hr/>
=

89
- 61
<hr/>
=

94
- 73
<hr/>
=

79
- 25
<hr/>
=

65
- 42
<hr/>
=

84
- 31
<hr/>
=

49
- 32
<hr/>
=

97
- 43
<hr/>
=

Təmər

1. !u kal. !u paasə na 30 n'b re n'b sun 40; u kalv n'u maasv navl navl.

30 _____ 40

2. !u kal. !u paasə na 30 n'b re n'b sun 50; u kalv n'u maasv navna navna.

30 _____ 50

3. !u kal. !u paasə na 30 n'b re n'b sun 60; u kalv n'u maasv navna navna.

30 _____ 60

4. !u kal. !u paasə na 70 n'b re n'b sun 80; u kalv n'u maasv navl navl.

70 _____ 80

5. !u kal. !u paasə na 70 n'b re n'b sun 90; u kalv n'u maasv navna navna.

70 _____ 90

6. !u kal. !u paasə na 90 n'b re n'b sun 100; u kalv n'u maasv navl navl.

90 _____ 100

7. !u kal. !u paasə na 30 n'b re n'b sun 100; u kalv n'u maasv navna navna.

30 _____
_____ 100

Nnə a ci s'a kal n'v rɛ n'v tal 80:

$$\begin{array}{ccccccccccc} 20 & + & 20 & + & 20 & + & 20 & = & 80 \\ \wedge & & \wedge & & \wedge & & \wedge & & \\ 10 + 10 & + & 10 + 10 & + & 10 + 10 & + & 10 + 10 & = & 80 \end{array}$$

!li Kal. !li paasə na 10 n'v rɛ n'v sun 100; u kalv n'u maasv hiu hiu.

$$10 \quad \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \quad 100$$

!li Kal. !li paasə na 20 n'v rɛ n'v sun 100; u kalv n'u maasv hin nul hin nul.

$$20 \quad \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \quad \underline{\quad} \quad 100$$

Akɔnta maarɔ woŋka ci cuŋkɔ ka ce: 54 ya 43? _____

Akɔnta maarɔ woŋka ci cɛkpɔɔɔɔ ka ce: 66 ya 76? _____

!li maa akɔnta maarasə nsə wɛ nnausa ka ñun t'ɔ ce ñu hən na. !li paasə na maarɔ cuŋkɔ kəna.

Akɔnta maarɔ woŋka ci cuŋkɔ ka ce: 98 ya 88? _____

Akɔnta maarɔ woŋka ci cɛkpɔɔɔɔ ka ce: 72 ya 64? _____

!li maa akɔnta maarasə nsə wɛ nnausa ka ñun t'ɔ ce ñu hən na. !li paasə na maarɔ cuŋkɔ kəna.

Крапкәлтә 3

Тасу акәнтә на wontә kaasv n'a rukvн-tә na.

h	k
+ 1	
4	8
+ 3	7
= 8	5

c	h	k
	+ 1	
	9	9
+		1
= 1	0	0

$$\begin{array}{r} 65 \\ + 35 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 57 \\ + 27 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 25 \\ + 38 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 84 \\ + 16 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 50 \\ + 40 \\ + 10 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 30 \\ + 45 \\ + 5 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 10 \\ + 44 \\ + 38 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 29 \\ + 35 \\ + 22 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 17 \\ + 79 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 44 \\ + 27 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 49 \\ + 39 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 75 \\ + 19 \\ \hline = \end{array}$$

!Đə kal təntəntə ntə rə lav akənta.

1. Isa ri wetə aləmpasa cəwudə ka hin nnusa na nasənnausa ka ntauŋ ŋku tɛɛ. Đaan dɛɛ ɪ wetə aləmpasa ka hin nitisi na nasənnaatisi.

l wetə aləmpasa nya na, ya li mmə kələ sɛŋ ayuku ŋku?

2. Wuldə yər yau Kunama ka təkara na ka hin nitisi na nau na, Waaka ka təkara na ka hin nɪl na ləɖə, Naka ka təkara na ka hiu na nau na.

Anə təkara na tɛna n'v kpalən ɪ raana? _____

Anə təkara na ta kɔɔr? _____

l yau Kunama na Naka ka təkara na mpa na, wa kpɪrsa wa li mmə?

l yau Kunama na Waaka ka təkara na mpa na, wa kpɪrsa wa li mmə?

Təkara na mpa tən ɪ yau-wa na, wa kpɪrsa wa li mmə kələ?

Ləsu akənta, n'a lakə-tə wontə kaasu n'a rəkun-tə na.

$$\begin{array}{r|l} 1 & \\ \cancel{2} & 16 \\ - 1 & 9 \\ \hline = & 7 \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 2 & \\ \cancel{3} & 15 \\ - & 8 \\ \hline = 2 & 7 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 27 \\ - 19 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 62 \\ - 24 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 34 \\ - 18 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 73 \\ - 46 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 45 \\ - 39 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 97 \\ - 28 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 53 \\ - 17 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 24 \\ - 9 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 86 \\ - 69 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 31 \\ - 18 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 66 \\ - 37 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 75 \\ - 58 \\ \hline = \end{array}$$

$$100 - 34 = 66$$

$$\begin{array}{r} 0 \quad 9 \\ \cancel{1} \cancel{0} \quad 10 \\ - \quad 3 \quad 4 \\ \hline = \quad 6 \quad 6 \end{array}$$

$$100 - 48 = 52$$

$$\begin{array}{r} 0 \quad 9 \\ \cancel{1} \cancel{0} \quad 10 \\ - \quad 4 \quad 8 \\ \hline = \quad 5 \quad 2 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 100 \\ - 84 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 80 \\ - 9 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 100 \\ - 53 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 67 \\ - 49 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 76 \\ - 18 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 54 \\ - 29 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 100 \\ - 53 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 93 \\ - 65 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 42 \\ - 27 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 100 \\ - 27 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 60 \\ - 15 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 100 \\ - 69 \\ \hline = \end{array}$$

!Ðə kal təntəntə ntə rə lav akənta.

1. Mə ku yala ka hin nəsənītisi ka kpū tɛɛ. Mə rə yala ka hiu na nasənnasa ka cemv tɛɛ-ɔ rɛɔ.

U kaasv-m yala mmɔ sɛ mə wɛtə ayvku taa?

Mə walv ayvku ka wontə na, yala nakv tɛl atɛ, ya yvku.

U kaasə-m yala mmɔ kəhən sɛ mə wɛtə hən?

2. Kataka sɛɛ ləmən teen ka cakɔsi, nɪ teen hin nul na nasənnasa səv. U kaasə-ɪ ləmən teen ka mmɔ?

3. Wompa kraŋkəlv lama sikul na, wa wɛ yəra ka cakɔsi kvɔəm. Ama, yəra hiu na nasənnasa kisi sikul.

U kaasə wompa na, wa lav atɛsənv afɛrv.

Yəra mmɔ lav afɛrv ŋkv hən?

Wompa a lav-wa afɛrv ŋkv na, wa taa yəra ka hiu na nnausa yɔ atɛ. Yəra mmɔ tɔwa hən?

Kpaṅkəltə 4

Akənta maarasə kalv na maav ka, !sv 100 n'v rə n'v sun 1000.

Ɖə wusə rə na akənta maarasə ka, !sv 10 n'v rə n'v sun 100.

$10 \times 1 = 10$

hiu

10

$10 + 10 = 20$

$10 \times 2 = 20$

hin nɔl

10 10

$10 + 10 + 10 = 30$

$10 \times 3 = 30$

hin nitisi

10 10 10

$10 + 10 + 10 + 10 = 40$

$10 \times 4 = 40$

hin nnɔsa

10 10 10 10

$10 + 10 + 10 + 10 + 10 = 50$

$10 \times 5 = 50$

hin nɔna

10 10 10 10 10

$10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 = 60$

$10 \times 6 = 60$

hin ləɖə

10 10 10

10 10 10

$10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 = 70$

$10 \times 7 = 70$

hin nɔsənnitisi

10 10 10

10 10 10 10

$$10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 = 80$$

$$10 \times 8 = \mathbf{80} \quad \text{hin nısənnısa} \quad \begin{array}{cccc} \boxed{10} & \boxed{10} & \boxed{10} & \boxed{10} \\ \boxed{10} & \boxed{10} & \boxed{10} & \boxed{10} \end{array}$$

$$10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 = 90$$

$$10 \times 9 = \mathbf{90} \quad \text{hin naku} \quad \begin{array}{cccc} \boxed{10} & \boxed{10} & \boxed{10} & \boxed{10} \\ \boxed{10} & \boxed{10} & \boxed{10} & \boxed{10} & \boxed{10} \end{array}$$

$$10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 + 10 = 100$$

$$10 \times 10 = \mathbf{100} \quad \text{cakəsi kvdəm} \quad \begin{array}{ccccc} \boxed{10} & \boxed{10} & \boxed{10} & \boxed{10} & \boxed{10} \\ \boxed{100} & = & \boxed{10} & \boxed{10} & \boxed{10} & \boxed{10} & \boxed{10} \end{array}$$

Akənta maarasə ka, !sə 100 n'v rə n'v sun 1000.

$$100 + 100 = 200 \quad \begin{array}{cc} \boxed{100} & \boxed{100} \end{array}$$
$$100 \times 2 = \mathbf{200}$$

cakəsin nıl (*deux cents*)

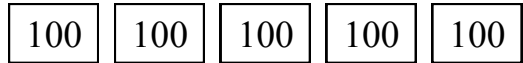
$$100 \times 3 = \mathbf{300}$$
$$\text{cakəsin nitisi} \quad (\textit{trois cents}) \quad \begin{array}{ccc} \boxed{100} & \boxed{100} & \boxed{100} \end{array}$$

$100 \times 4 = 400$

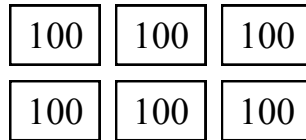
սաքսոն քառս (*quatre cents*)

$100 \times 5 = 500$

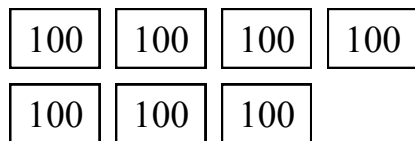
սաքսոն քին (*cinq cents*)

$100 \times 6 = 600$

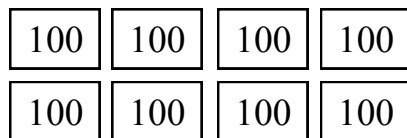
սաքսոն յօթ (*six cents*)

$100 \times 7 = 700$

սաքսոն ուսնոնիսի
(*sept cents*)

$100 \times 8 = 800$

սաքսոն ուսնոնս
(*huit cents*)

$100 \times 9 = 900$

100	100	100	100	100
-----	-----	-----	-----	-----

cakɔsin nakv
(*neuf cents*)

100	100	100	100
-----	-----	-----	-----

$100 \times 10 = 1000$

100	100	100	100	100
-----	-----	-----	-----	-----

nawiyɔ kvɔɖəmɔ
(*mille*)

100	100	100	100	100
-----	-----	-----	-----	-----

Nnə a ci s'a tal nawiyɔ a tasv
nampu, v li nampin nnɩsa.

n	c	h	k
1	0	0	0

Təmər

!li sv akɔnta maarasə nsə, n'l rə-sə nampisi taa.

n	c	h	k	
				= 111
				= 25
				= 213
				= 6
				= 987
				= 1000

Tasv na ləsv təmər

$$\begin{array}{r} 975 \\ - 248 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 425 \\ + 555 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 225 \\ - 148 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 867 \\ + 96 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 500 \\ + 500 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 863 \\ - 687 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 751 \\ + 189 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 367 \\ + 245 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 108 \\ - 59 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 218 \\ + 689 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 789 \\ - 290 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 974 \\ - 609 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 524 \\ + 199 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 425 \\ - 139 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 304 \\ - 148 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 390 \\ + 610 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 536 \\ - 358 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 633 \\ + 297 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 824 \\ - 625 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 487 \\ + 388 \\ \hline = \end{array}$$

!Ðə kal təntəntə ntə rə lav akənta.

1. Atam wan maan pomna ka cakɔsin nnɪsa na pomna hiu k'ayuku. ɩ tal n'i tɛŋkə n'i wɛtə pomna ka hin nnɪsa na nauna. Mɪsə cel wontə na, ɩ tasə pomna wɛtu ka cakɔsi kuɖəm na pomna ka hin nɪsənnitisi na ləɖə wɛtu. U fɛ n'i kɛm. ɩ wɛtə maan pomna mpa na, wa wɛ mmɔ wa tən-ɔlɛ?

Maan pomna mmɔ kaasa n'i kpona hən?

2. Ma nanjkel wɛ na faar ndɛr-ɔ a wɛtu sikul wontə ka rə taa. Kɔsəra paasə wontə na, a kan-ɩ tɛkarana ka cakɔsin nnɪsa, nɩ paa tɛkara ñɩ na, ɩ taa wɛ paasəna ka hin nnɪsa na nasənnauusa. A tasə-ɩ tɛkarana kanu ka cakɔsin nnɪsa na camaar, nɩ paa tɛkara ñɩ na, ɩ taa wɛ paasəna ka cakɔsi kuɖəm. A mul n'a tasə-ɩ tɛkarana nɛmpar kanu ka wa-l wɛ cakɔsi kuɖəm na camaar, ka wa-l wɛ paasəna ka cakɔsin nul. Tɛkarana mpa tən kɛrisa wa li tɛkarana mmɔ kələ?

Kɔsəra kɛr wɛtə na, ɩ nɔɔn ɩ wɛtə tɛkarana ka cakɔsin nul na hin nɪna na tɛkarana ka nauna, ka paa tɛkara ñɩ na, ɩ taa wɛ paasəna ka hin nnɪsa na nasənnauusa. ɩ wɛtə rərə-ɔ tɛkarana ka cakɔsin nitisi na hin nɪsənnitisi na tɛkarana ka nɔɩ, ka wa wɛ paasəna ka cakɔsi kuɖəm. ɩ mul n'i tasə tɛkarana wɛtu ka wa-l wɛ tɛkarana ka hin ləɖə na nauna, ka paa tɛkara ñɩ na, ɩ taa wɛ paasəna ka cakɔsin nul. U kaasə-ɩ tɛkarana mmɔ kələ paa tɛkarana mpa na, wa taa?

3. Wuroo ŋkar tam s'a kal ka yera ka ka koru taa. Yera mpa we n'atipi akwadi taa na, a kal-wa n'a noon wa we yera ka cakwain nuna na hin ladu na yera ka nnausa; ni wompa we n'akpaau akwadi taa na, wa-l we yera ka cakwain nitisi na hin nuna na yera ka naku. A kal yera mpa na, wa kpisi wa ten wa li yera ka mmo kale koru ŋku taa?

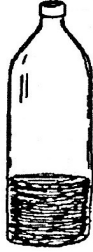
4. Kofi we camkpeen ka nul, n'i cakwain su ran'ona. Kudamu tee we cakwain ka cakwaini kudam na hin nitisi na cakwain nisannisa; ni nenkor tee we cakwaini nul na hin nisannitisi na cakwain nusa. Kofi cakwain ni kpisa ni li mmo kale?

Ñusə hondu taa, Kofi ni wetə cakwain hin nuna na cakwain nuna s'i retə i wisi nsə we nnausa na, sə ree-ɔ sikul retər, n'i yau-sə takarana. U kaasu cakwain mmo kale?

5. Mə ci su sinti hurin ka i loor taa s'i wan yera ka taar taa. Kəsəra kudam taa, i wan Kofi ka hurin ka hin nuna, Pɛr ka hurin ka cakwaini kudam na hin nitisi na hurin nuna, Yau ka hurin ka hin nisannitisi na hurin nuna, ni Kɔs ka hurin ka cakwain nul na hii na hurin nuna. I wan sinti hurin mmo kale kəsəra taa?

Kpaŋkəltə 5

Ɖə kaa sɛ rə kpaŋkəl won'ɔna a mɔsu wontə hoowa na.

$\frac{1}{4}$ l

$\frac{1}{2}$ l

1 l

$$\frac{1}{4}l + \frac{1}{4}l = \frac{1}{2}l$$

$$\frac{1}{2}l + \frac{1}{2}l = 1 \text{ litre}$$

Maarɔ ŋka «l» wulɔ-na sɛ litɔr kəna. Nnə a sɔ wur-ɔ kpalpɔr hɔlɔ ɪ lakɔ litɔr hɔlɔ kəna rərə. A maa litɔr hɔlɔ sən-ɔna: $\frac{1}{2}$ l

!Ɖə kal tɔntɔntə ntə rə laɔ akɔnta.

1. Acarɔci nɛɛr wɛ pitɔon ka ka taa wɛ nim lita ka cakɔsi kuɖɛm. Faarci nɛɛr kan n't yav nim lita ka hin nnɪsa na naana. U kaasə nim lita mmɔ pitɔn ŋka taa?

Yərə mpar kan nautisi, wa yav nim ka paa woñi na, ka lita naana. Nim lita mmɔ kaasə k'ɔhən hən?

Nim mpə kaasa na pə lakɔ lita hɔlən mmɔ?

2. Yər nəer wə apipili ka naatisi. Paa apipiri ndə na, də tuku sansə ka lita hiu kəna. Apipili nya naatisi tuku sansə lita mmə?

Kidinkidin apipiri taa wə sansə ka lita naatisi rəyase, taman navi apipiri taa wə sansə ka lita naana na həlv rəyase, taman nautisi apipiri taa wə sansə ka lita nnasa na həlv rəyase. ɫ kaa s'i yav sansə ka lita mmə fən'v sir apipili ny'v ya naatisi?

3. Mə raal yakə karsəm n't wusu n't wətə-pə ɪ tɛ. ɫ kan karsəm ka tənən nul. Paa tənə ŋku na, kv taa wə karsəm ka lita ka cakəsi kvdəm. ɫ tasə pitasə hiu kanv rərə, n't paa pitoon ŋka na, ka taa wə karsəm ka lita ka nana. ɫ karsəm mpə kpɪrsa pə li lita ka mmə tən hən?

Hondə səv wontə na, ɪ nɔɔn ɪ wətə karsəm ka lita ka cakəsi kvdəm na hin nɪsənnɪsa na lita ka nakv. ʊ kaasv-ɪ karsəm lita mmə?

Kpaṅkəltə 6

Ɖə kaa sɛ rə kpaṅkəl teesʊ akɔnta lapə, na won'ɔna a lakə-ya wontə kaasʊ n'a rɔkɔn-tə na.

Ɖə wʊsə rə na won'ɔna a lakə teesʊ akɔnta na.

$3 \times 6 =$

$7 \times 3 =$

$4 \times 5 =$

$4 \times 8 =$

$9 \times 9 =$

$6 \times 8 =$

$5 \times 9 =$

$8 \times 2 =$

$3 \times 9 =$

X	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	1	2	3	4	5	6	7	8	9
2	2	4	6	8	10	12	14	16	18
3	3	6	9	12	15	18	21	24	27
4	4	8	12	16	20	24	28	32	36
5	5	10	15	20	25	30	35	40	45
6	6	12	18	24	30	36	42	48	54
7	7	14	21	28	35	42	49	56	63
8	8	16	24	32	40	48	56	64	72
9	9	18	27	36	45	54	63	72	81

!Maa akɔnta maarɔ ŋka kaasa s'a maa-ka tɛɛn ñi
 rɛɛ-ɔ ce na.

3 x 8 = 24 4 x ___ = 8 6 x ___ = 54

5 x ___ = 45 8 x ___ = 48 10 x ___ = 30

9 x ___ = 81 7 x ___ = 21 9 x ___ = 63

6 x ___ = 12 2 x ___ = 10 8 x ___ = 32

!li maa akɔnta maarasɛ nsɛ, u wɔsu s'a maa-sɛ ce na.
 !li paasɛ kalu na:

3 6 9 12 15 ___ ___ ___ ___ 30

4 8 12 16 ___ ___ ___ ___ 40

5 ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___ 50

6 ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___ 60

7 ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___ 70

8 ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___ 80

9 ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___ ___ 90

Təmər

$$\begin{array}{r} 1 \\ 15 \\ \underline{\times 2} \\ = 30 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2 \\ 36 \\ \underline{\times 4} \\ = 144 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 31 \\ 162 \\ \underline{\times 5} \\ = 810 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 33 \\ 178 \\ \underline{\times 4} \\ = 712 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 34 \\ \underline{\times 9} \\ = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 63 \\ \underline{\times 4} \\ = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 78 \\ \underline{\times 2} \\ = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 326 \\ \underline{\times 3} \\ = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 134 \\ \underline{\times 7} \\ = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 74 \\ \underline{\times 8} \\ = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 158 \\ \underline{\times 6} \\ = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 92 \\ \underline{\times 9} \\ = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 198 \\ \underline{\times 4} \\ = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 124 \\ \underline{\times 7} \\ = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 55 \\ \underline{\times 9} \\ = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 89 \\ \underline{\times 8} \\ = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 100 \\ \underline{\times 7} \\ = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 45 \\ \underline{\times 8} \\ = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 97 \\ \underline{\times 6} \\ = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 475 \\ \underline{\times 2} \\ = \end{array}$$

Tesv akõnta lapə n'akõnta maarasə ka nasəl ka awɔɪ naal taa.

$$\begin{array}{r|l|l}
 & 1 & \\
 & 6 & 5 \\
 \times & 1 & 2 \\
 \hline
 1 & 3 & 0 \\
 + 6 & 5 & \\
 \hline
 7 & 8 & 0
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l|l}
 & 1 & 6 \\
 & 1 & 6 \\
 \times & 3 & 4 \\
 \hline
 & 6 & 4 \\
 +^{14} & 8 & \\
 \hline
 5 & 4 & 4
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l|l}
 & 1 & \\
 & 3 & 6 \\
 \times & 2 & 0 \\
 \hline
 & 0 & 0 \\
 + 7 & 2 & \\
 \hline
 7 & 2 & 0
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 3\ 6 \\
 \times 2\ 3 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 1\ 8 \\
 \times 2\ 2 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 4\ 4 \\
 \times 1\ 9 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 2\ 5 \\
 \times 3\ 3 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 2\ 7 \\
 \times 1\ 2 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 8\ 3 \\
 \times 1\ 0 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 7\ 6 \\
 \times 1\ 2 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 1\ 5 \\
 \times 5\ 2 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r}
 1\ 9 \\
 \times 4\ 9 \\
 \hline
 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 54 \\ \times 17 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 24 \\ \times 35 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 48 \\ \times 15 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 37 \\ \times 26 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 62 \\ \times 16 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 43 \\ \times 14 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 85 \\ \times 11 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 57 \\ \times 13 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 34 \\ \times 18 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 12 \\ \times 18 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 29 \\ \times 24 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 55 \\ \times 14 \\ \hline \end{array}$$

!Đə kal təntəntə ntə rə lav akənta.

1. Mə walu wo taa mə li lem k' ayuku s'ayuku ka taasa naal. Ayukun we wunə t'ə cakəsin nitisi na hin ləđə n'ayukun nuna. Mə li lem ka taasa mmə kələ wunə kəđəmə taa?

2. Mə we təkara na ka hin nul na nasənnautisi ka wa nusən-remə sə mə su wa taa ñəntə mə maa-tə rila. Paa təkara ñi na, ɪ taa wə paasəna ka hin nul na nasənautisi. Paasəna mmə kələ ʋ wəsu sə ma su wa taa ñəntə mə maa-tə rila?

3. Hađə nəer sɛə waan ka hin nul na nnisa k'ayuku kəđəmʋ taa. Ayukun hiu na nul taa hən na, ɪ kaa s'ɪ sɛə waan ka mmə?

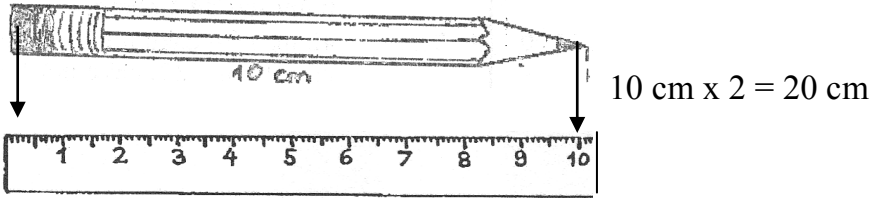
4. Haɗə nɛɛr tam yalaa mpar sɛ wa kan wa kondə ɪ mələ taa. Nɪ paa yal ñɪ na, ɪ har konta ka hiu na nasənnasa ka ya taa wɛ apɔn ka ləɗə ləɗə. Yal kuɗəm har apɔn mm'ɔlɛ?

Yalaa mp'ɔ wa nasənnasa wa har apɔn nñɪ na, ñɪ kpɪrsa ñɪ li ka mmɔ?

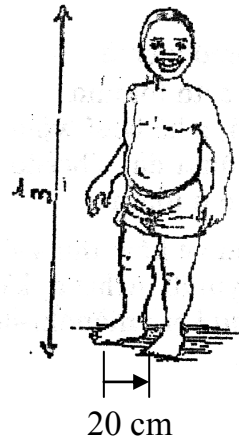
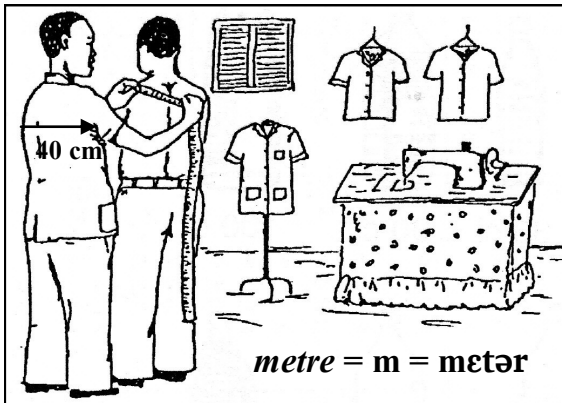
5. Ma narɔkpɛl wɛ lɛmən su ɲkɔr. Lɛmən teen wɛ hin nɪl na nɪsənnitisi. Nnə tu kuɗəmu ləlɔ lɛmən ka hin nɪl na nuna kəna, lɛmən nñɪ kpɪrsu ñɪ tən-ɔ mmɔ kələ?

6. Titɔwa wal tuna hiuu. ɪ kpa tuna ka hin nɪl na nasənnaatisi kəna k'ayɔku kuɗəmu. Ayɔkun hiu na nitisi taa hən na, ɪ kaa s't kpa tuna ka mmɔ?

Kpaṅkəltə 7 - Də kaa sɛ rə kpaṅkəl won'ɔna a cɪcu wontə rɔlɪn taa, na tɔ walɪn taa na.

centimetre = **cm** = **santimɛtər** = hɔle kuɖəmɔ ka, nnə a tar mɛtər kuɖəmər t'ɔ cakɔsi kuɖəm

$20 \text{ cm} \times 5 = 100 \text{ cm} = 1 \text{ m}$
 $100 \text{ cm} \times 10 = 1000 \text{ cm} = 10 \text{ m}$

$10 \text{ m} \times 10 = 100 \text{ m}$
 $100 \text{ m} \times 10 = 1000 \text{ m} = 1 \text{ km}$

kilometre = **km** = **kilomɛtər** = mɛta ka nawiyo kuɖəmɔ

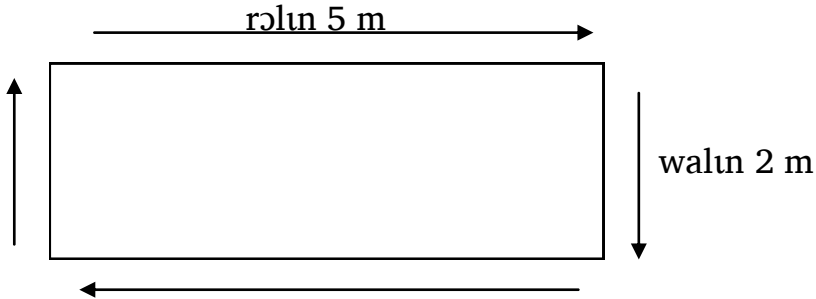

Kara **420 km** →

Wontə rəlın taa, na tə walın taa

Le rectangle = Wur-ɔ ɪ wɛ lekasə ka nasəl-ɔ sə rɔla, na lekasə ka nasəl rərə-ɔ sə-l tula.

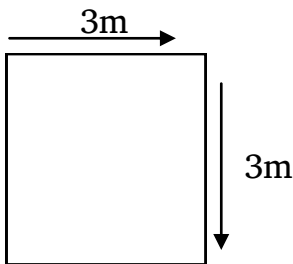
$$5\text{m} + 2\text{m} + 5\text{m} + 2\text{m} = 14\text{m}$$

Le périmètre = A kootu wur-ɔ ɪ tən.

A pısu s'a lau tesu ñəntə ka ce rərə:

$$\begin{array}{r} (\text{rəlın}) 2 \times 5 \text{ m} = 10 \text{ m} \\ + (\text{walın}) 2 \times 2 \text{ m} = 4 \text{ m} \end{array} \left. \vphantom{\begin{array}{r} 10 \\ 4 \end{array}} \right\} = 14 \text{ m}$$

Le carré = Wur-ɔ ɪ lekasə ka sə nnausa sə rəlın taa wɛ ataru ka sə tən.

(*Le périmètre*)

$$3\text{m} + 3\text{m} + 3\text{m} + 3\text{m} = 12 \text{ m}$$

A kootu wur-ɔ ɪ tən.

$$4 \times 3\text{m} = 12 \text{ m}$$

!Đə kal təntəntə ntə rə lav akənta.

1. Ayisa yo wə wusə nasənnəusa. Đakuta məsə ka kuru taa, n'i maa ka təkara taa ka santimeta ka hin naku. Sə fə nı ka kpɔl ka tal metər kuɖəmər na santimeta ka hin ləɖə na, ka tasu kpɔlu ka santimeta mmɔ?

2. Looɾ ndər kuɾ Kutənu kəru taa rə walu na Paraku ñun taa. Ŋku Kutənu kəru na Paraku ñun wa calən-rəm'ɔ kilometa ka cakɔsin nitisi na hin nitisi na kilometa ka nasənnatisi. Looɾ ndə wal kilometa ka cakɔsi kuɖəm na hin nəsənnitisi na kilometa ka naku, rə hɔrsə. U kaasə looɾ nd'ɔ kilometa ka mmɔ se rə wal rə tal Paraku kəru taa hən?

3. Ayuku kuɖəmu taa hən na, acarɔ yal nəer walu ayuku ka naasə n'i wusu n'i kən; ı walu səmp'ɔ kilometa ka hiu na nnaasa kəna. Həndɔ kuɖəmu taa hən na, ı walu ayuku k'ayukun hin nul n'ayuku kuɖəmu kəna. Həndɔ kuɖəmu taa hən na, yal ñi həru kilometa mmɔ n'i walu ayuku?

l lakə kilometa mmɔ kələ honɖasə nasisi taa?

4. !u sv rekələ ndə u naa-rə paasə ñi
 rɛɛ-ɔ ce hən, n'u məsə-na wontə ntə yila
 wɛ tɛɛ-ɔ ce na, n'u maa wontə u kpa-a-tə
 na.

mɪ mətənin _____ cm

mɪ kəɛyɔŋ _____ cm

mɪ naŋkrən _____ cm

Paav ŋkɔ, u ɔ kɔ rɛɛ, kɔ rɔlɪn taa
 na kɔ walɪn taa.

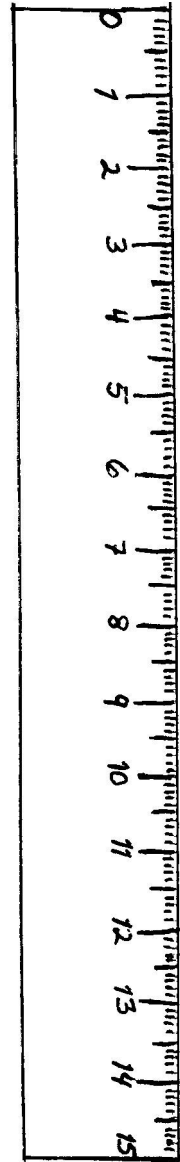
Rɔlɪn _____ cm

Walɪn _____ cm

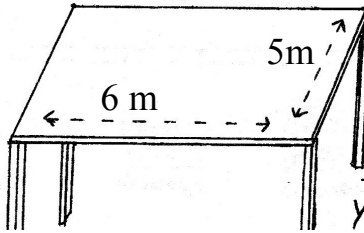
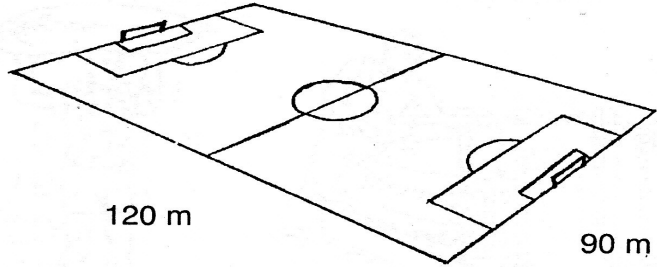
Paav ŋkɔ lekasə tən kpɪrsa n'u li
 mmɔ?

5. Santimɛta ("cm") mmɔ wɛ mɛta naatɪsi
 na hɔlɔ wa taa?

6. Mɛtər ("m") mmɔ wɛ kilomɛtər hɔlɔ
 taa?

7. !u tɛŋkə ñəmpɔn ka nɔl n'u lav akɔnta, n'u naa haa pəlɔn rəmamɔɔ tətə lekasə kpɪrsa n'v li mmɔ?

8. !u tɛŋkə ñəmpɔn ka nɔl n'u lav akɔnta n'u naa haa meta mmɔ kootv tapɔr nɔɔ u naa-rə hən?

9. U wɔsv s'a kootə wɔŋkɔr nɔɔ-rɔ rə walɪn taa wɛ meta ka hiu na nasənnausa nɪ rə rɔlɪn taa wɛ meta ka hin nɔl na nnausa. Nəwɔr a yakə kpasə ka meta mmɔ s'a kootə wɔŋkɔr nɔɔ? (!u lav akɔnta ka taman navl ɔɛ.)

Крәҗкәлтә 8

!Дә wсә рә на wontә тән дә тем тә крәҗкәлу на.

Тәмәр

$$\begin{array}{r} 231 \\ - 147 \\ \hline \end{array}$$

=

$$\begin{array}{r} 463 \\ - 278 \\ \hline \end{array}$$

=

$$\begin{array}{r} 724 \\ - 529 \\ \hline \end{array}$$

=

$$\begin{array}{r} 1000 \\ - 356 \\ \hline \end{array}$$

=

$$\begin{array}{r} 389 \\ + 473 \\ \hline \end{array}$$

=

$$\begin{array}{r} 842 \\ + 79 \\ \hline \end{array}$$

=

$$\begin{array}{r} 646 \\ + 354 \\ \hline \end{array}$$

=

$$\begin{array}{r} 592 \\ + 178 \\ \hline \end{array}$$

=

$$\begin{array}{r} 95 \\ \times 8 \\ \hline \end{array}$$

=

$$\begin{array}{r} 276 \\ \times 3 \\ \hline \end{array}$$

=

$$\begin{array}{r} 124 \\ \times 8 \\ \hline \end{array}$$

=

$$\begin{array}{r} 23 \\ \times 19 \\ \hline \end{array}$$

=

$$\begin{array}{r} 47 \\ \times 15 \\ \hline \end{array}$$

=

$$\begin{array}{r} 64 \\ \times 14 \\ \hline \end{array}$$

=

$$\begin{array}{r} 83 \\ \times 12 \\ \hline \end{array}$$

=

$$\begin{array}{r} 39 \\ \times 24 \\ \hline \end{array}$$

=

!Đə kal təntəntə ntə rə lav akənta.

1. Ma raal sɪ Cefiye kərv taa; ama, ɪ lakə təmər ka Lema kərv taa. Cefiye calən Lema ka kilometa ka hin nitisi na naana kəna. Ma raal ñu wə apipiri. ɪ walv s'ɪ wʊsv n'ɪ kən, n'ɪ lakə kilometa mpa na, wa wə mmə ayuku kʊdəm taa?

Kəsəra kʊdəm taa hən na, ɪ lakə təmər k'ayukun ka nuna kəna. Nnə wʊr ɪ lakə kilometa mmə kəsəra kʊdəm taa?

2. Kafənta nɛr yav kɔɪnkɔɪlasə ka cakɔɪsi kʊdəm na hin ləɖə na kɔɪnkɔɪlasə ka nasəna. Paa kɔɪnkɔɪlo ŋka na, ka rɔɪlun taa wə meta ka naal. Kɔɪnkɔɪlasə ns'ɔ sə tən sə rɔɪlun taa wə meta ka mmə?

3. Kpalpər ndər taa wə aɲev sartə lem ka litər kʊdəmər na hɔɪv. Kartɔŋ ŋkar wə, ka taa wə kpalpɪ ka hiu na naal. Lita nya tən wə kartɔŋ ŋka taa na, ya wə mmə kələ?

Nnə kartasə wə faar t'ɔ ləɖə; kpalpɪ wə mmə kələ faar ndə taa?

Nɪ lita wə mmə kələ kartasə nsə t'ɔ sə ləɖə?

Крәҗкәлтә 9

!Әә кәә сә рә крәҗкәл тару әкәнтә ләпә, на won'әна а ләкә-яә wonтә кәасу n'a рүкү рүкүн-тә на.

Әә паасу сә рә wүсә рә на тару әкәнтә сүҗкүи ләпә кәна нәәл.

$3 : 1 =$

$45 : 9 =$

$18 : 3 =$

$7 : 1 =$

$24 : 6 =$

$63 : 9 =$

$4 : 2 =$

$35 : 5 =$

$8 : 4 =$

$$\begin{array}{r|l} 9 & 3 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 32 & 8 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 63 & 9 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 10 & 5 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 40 & 8 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 81 & 9 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 72 & 8 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 36 & 4 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 12 & 3 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 20 & 4 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 49 & 7 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 54 & 6 \\ \hline & \end{array}$$

Taru akonta lapə, na won'ona a lakə-ya wontə kaasu n'a rukun-tə na (wɔr pə kaasu ce s'a rukuna).

$$\begin{array}{r|l} 60 & 5 \\ -5 & 12 \\ \hline 10 & \\ -10 & \\ \hline 0 & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 136 & 4 \\ -12 & 34 \\ \hline 16 & \\ -16 & \\ \hline 0 & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 214 & 2 \\ -2 & 107 \\ \hline 014 & \\ -14 & \\ \hline 0 & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 36 & 3 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 72 & 3 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 540 & 5 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 612 & 2 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 765 & 9 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 921 & 3 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 9 & 5 \\ \hline & \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 2 & 9 \\ \hline & 6 \\ & 4 \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 3 & 1 \\ \hline & 2 \\ & 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 5 & 5 \\ \hline & 8 \\ & 6 \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 3 & 2 \\ \hline & 9 \\ & 7 \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 8 & 7 \\ \hline & 2 \\ & 8 \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 4 & 9 \\ \hline & 6 \\ & 8 \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 9 & 8 \\ \hline & 4 \\ & 3 \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 2 & 8 \\ \hline & 8 \\ & 9 \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 6 & 0 \\ \hline & 5 \\ & 11 \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 2 & 1 \\ \hline & 5 \\ & 5 \end{array}$$

$$\begin{array}{r|l} 4 & 4 \\ \hline & 8 \\ & 8 \end{array}$$

!Đə kal təntəntə ntə rə lav akənta.

1. Musa wə na tuna ka cakɔsin nɔl na hin nnɔsa na tuna ka naku. ɩ tar-ya atarɔ ka tunayara nautisi. Tunayadə kɔdəm mu tuna ka mmɔ?

2. Yalaa akpar nendəl yav acama ka nnasa, ka paa acandə ndə na, rə taa wə lemən ka cakɔsin nɔl na lemən ka hiu. Akpar ndə wə lemən ka mmɔ kələ?

Yalaa mpar wə hin nɔl-ɔ akpar ndə taa. Wa tar lemən nɔ'ɔ atarɔ sɛ paa yal nɩ na, ɩ wal n'ɩ wɛtə-nɩ ɩ tɛ. Yal kɔdəm mu lemən ka mmɔ kələ?

Nnə yal kɔdəm rɩ ɩ lemən ka cila ka nasənnatisi, a kaa s'a nɔɔn ɩ rɩ ɩ lemən nɩ na, nɩ wə lemən mmɔ ciɔdə kɔdəmər taa?

3. Kpenarisər nəer maa ɪ k-akpəla ka kpeen ka ləɖə. Paa akpəlakpu ŋku na, ku tɛɛ wɛ akpəla ka hin nakv na naal. Akpəla nya kpɪrsi ya tən ya li mmɔ kələ ?

ɪ kra akpəla ka cakɔsi kuɖəm n'akpəla ka hin nul s'ɪ wɛtə. Akpəla mmɔ kaasə akpəlakpu ŋku tɛɛ?

Akpəla nya kaasa na, ɪ wɔsə n'ɪ su-ya n'ɪ tar-ya ataru k'akpəlakpeen ləɖə tɛɛ. Kəhən ñɪ akpəla mmɔ wɛ paa akpəlakpu ŋku na, ku tɛɛ?

4. Haɖə nəer ci s'ɪ sɛɛ akɔrən teen ka cakɔsin nul na hin nnɪsa na nasənnausa. Sə fɛ n'ɪ laɔ-tə na, ɪ mim yapa ka nasənnaasa. Akɔrən teen mmɔ cakə yapaar kuɖəmər rɛɛ?

5. Yal nɛɛr walɔ n'i li lem k'ayɔku s'ayɔku ka taasɛr t'ɔ lita hin nul na naana. Taasa naana siru-na tɔnɔ, ni lem tɔnɔ kɔdɛmɔ cɛsɔn-na ñi-n ɪ yɛra k'ayɔku s'ayɔku. Tɔnɔ ŋku taa lem lita wɛ mmɔ?

U kaa s'ɔ wɔsɔ-wa lem lita mmɔ kɔsɛra kɔdɛm taa?

6. !Su Kara n'n wal Lema n'n wɔsɛ na, kilomɛta wɛ cakɔsin nɪsɛnnɪsa na kilomɛta ka hin nnɪsa kɛna. Kɔhɛn na, !su Kara n'n wal Lema rɛcel na, ɔ lakɛ kilomɛta ka mmɔ kɛlɛ?

Nnɛ a walɔ kilomɛta ka hin nɪsɛnnɪtisi ka lɛɛr kɔdɛmɛr taa, a sɔku lɛɛya mm'ɔlɛ s'a tal Lema hɛn?

Kpaᅇkæltæ 10

**Akænta maarasæ kalv na maav ka,
!sv 1.000 n'v ræ n'v sun 100.000**

$\begin{array}{r} 100 \\ \times 10 \\ \hline 000 \\ + 100 \\ \hline = 1000 \end{array}$	$\begin{array}{r} 1000 \\ 5000 \\ 10000 \\ 100000 \end{array}$	$\begin{array}{r} 1000 \\ 5000 \\ 10000 \\ 100000 \end{array}$	$\begin{array}{r} 1.000 \\ 5.000 \\ 10.000 \\ 100.000 \end{array}$
---	--	--	--

100 x 10 = 1.000 nawiyæ kvðæmæ (*mille*)

1.000 x 10 = 10.000 nawisi hiu (*dix mille*)

2.000 x 10 = 20.000 nawisi hin nul (*vingt mille*)

3.000 x 10 = 30.000 nawisi hin nitisi (*trente mille*)

4.000 x 10 = 40.000 nawisi hin nnisa (*quarante mille*)

5.000 x 10 = 50.000 nawisi hin nuna (*cinquante mille*)

6.000 x 10 = 60.000 nawisi hin læðæ (*soixante mille*)

7.000 x 10 = 70.000 nawisi hin nusænnitisi
(*soixante-dix mille*)

8.000 x 10 = 80.000 nawisi hin nusænnisa
(*quatre-vingt mille*)

9.000 x 10 = 90.000 nawisi hin nakv
(*quatre-vingt-dix mille*)

10.000 x 10 = 100.000 nawisi ka cakæsi kvðæm
(*cent mille*)

Təmər: tasv na ləsv

$$\begin{array}{r} 1 \quad 1 \\ 8749 \\ + 4926 \\ \hline = 13.675 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 7 \ 16 \ 11 \ 13 \ 1 \\ \del{8} \ \del{7} \ . \ \del{2} \ \del{4} \ 0 \\ - \underline{49.262} \\ = 37.978 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 9194 \\ + 1573 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 4567 \\ + 2567 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 3290 \\ + 6999 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 9091 \\ - 4574 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 2500 \\ - 1987 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 3290 \\ - 2999 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 37.992 \\ + 58.379 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 63.205 \\ + 9.849 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 58.472 \\ - 29.396 \\ \hline = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 83.549 \\ - 43.956 \\ \hline = \end{array}$$

!Đə kal təntəntə ntə rə lav akənta.

1. A ləl ma ci ka wusə 1969 ñɔn taa; ma ri, ka wusə 1973 ñɔn taa. Ma ci kan ma ri ka yal ka wusə 1998 ñɔn t'ona. Ma ci ka kpa ma ri ka yal nnɔɔn ma ci ñi wε wusə mmɔ?

Ma ri ni, nnɔɔn le wε wusə mmɔ fε n'i təŋkə ma ci?

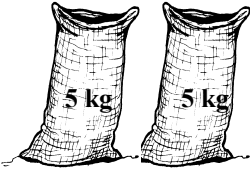
2. A kal yəra ka wusə 1981 ñɔn taa, a nɔɔn yəra wε 6.134 ka Kante kərv taa. Wusə 2005 ñɔn tal wontə na, a nɔɔn wa lakə yəra ka 11.466. Yəra mmɔ tasə Kante kərv ŋku taa?

3. Mə raal lakə təmər k'akpar ndər t'ɔ rə haru sena ka tempə ka sw ŋkur t'ɔ ku lekasə tən tan ataru. Ku lekɔ ŋka rɔla na, ka lakə meta ka cakɔsin nuna na hin ləɖə na naana. Ku lekɔ ŋka tula na, ka wε meta ka cakɔsin nul na hin nɔsənnina na naku. Nn'a kootə sw ŋk'ɔ ku tən ku lakə meta ka mmɔ?

Крапкәлтә 11

Ә кәә сә рә крапкәл а сичу wontә yin ka wo na.

1 kg = 1 *kilogramme* = килу кудәму

5 kg + 5 kg = 10 kg маан

= 10 kg wotә

wotә suutir

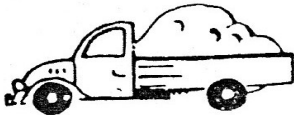
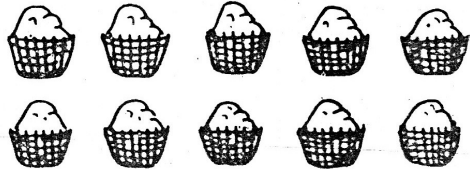
= 10 kg

wotә

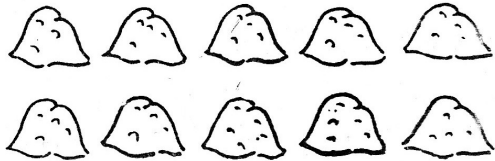
suuta hiu

= 100 kg

1 *tonne* =
тәнә кудәм

=

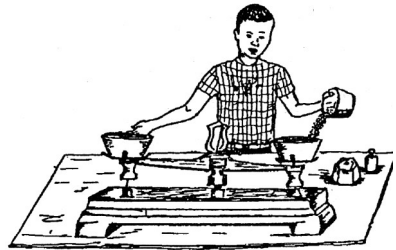
100 kg x 10 = 1000 kg

1000 kg = wotә тәнә кудәм

!u lau akonta n'u naa wətə
kilin nɔ, ka təmər taa:

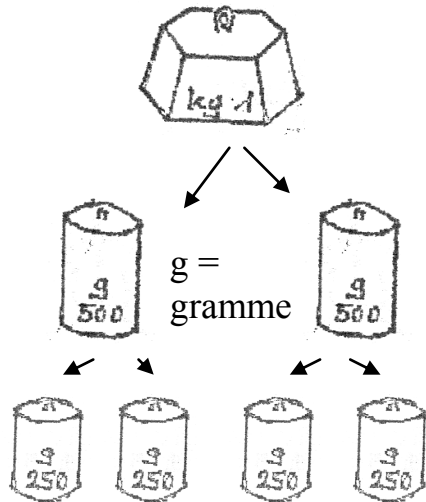
		
2	5	7
+ 1	8	9
=		

kg

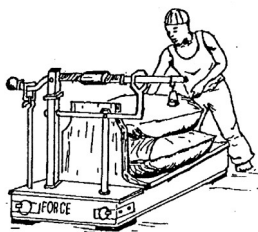
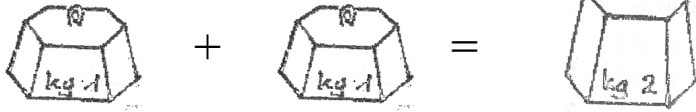

			
2	3	0	0
- 1	8	2	5
=			

kg

500 g x 2 = 1000 g = 1 kg
 250 g x 2 = 500 g
 250 g x 4 = 1000 g = 1 kg

1 kg x 2 = 2 kg
 1000 kg = 1 tənə (tonne)
 1000 kg + 1000 kg = 2000 kg
 2000 kg = 2 tənəna (tonnes)

!Ðə kal təntəntə ntə rə lav akənta.

1. Hondɔ kʊdəmɔ taa hən na, mə yakə ma yəra ka maan ka kilin 25 kəna. Mə ci haa-m maan ka kilin 16.

U kaasə-m maan kilin mmɔ sɛ mə yav mə yəra ka hondɔ kʊdəmɔ taa?

Maan kilin mmɔ rə tukʊ wʊnɔ taa?

2. Mə raalna rənu nampu. Səmpə na, nampimaar suku sinti ka hurin ləɖə kəna s'ɪ lav-na təmər. ŋkʊ sinti huru kʊdəmu lakə kilin 50. Sinti hurin ñ'ɔ ñɪ ləɖə ñɪ lakə kilin mmɔ?

3. Kantɔ ŋkar taa wɛ kɔrsi ka nasənnausa. Kɔrsi naatisi ləsə wɔtə ka paa kɔre ŋka na, ka tənəna nnausa na hɔlv. Kɔrsi naatisi nensər ləsə wɔtə ka tənəna nautisi, ka paa kɔre ŋka na. N'v yeu kɔrsi nasəl nensər nsə na, sə-l ləsə wɔtə tənəna ka navl na hɔlv. A ləsə wɔtə ntə tən na, tə kpɪrsa tə li tənəna mmɔ kantɔ ŋka taa?

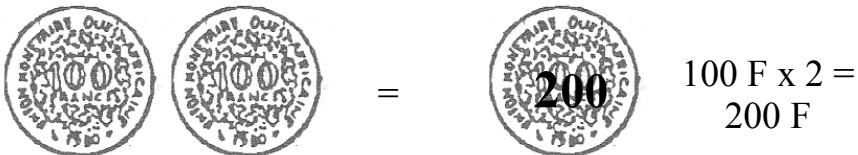
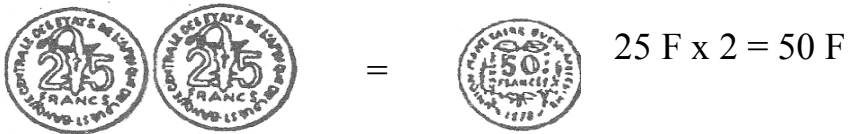
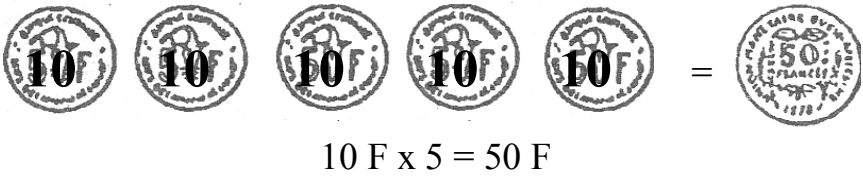
4. Ali lakə təmər k'akpaar ndər taa, na hara ka 20, ka wa haru soca kəna. Hara 5 tərə soca ka kilin 450 ka paa woñi na; hara 7 tərə soca ka kilin 325, n'u yev hara 8 wa-l tərə soca ka kilin 275. Wa tən ñi wa tərə soca kilin mmɔ?

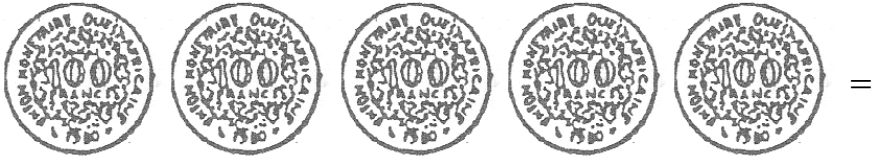
5. Aminu har sun ka nitisi. Paa su ŋku na, ɪ hiu ku t'ɔ waməla ka kilin 240. Sun nñi nitisi taa waməla kpɪrsa ya li kilin mmɔ kələ?

Nnə Aminu ñi su waməla ka kilin 450 n't weta, u kaasɔ-ɪ waməla kilin mmɔ?

Nnə ɪ su waməla ny'ɔ ya kilin 450 n't wetə na yalaa nautisi k'ataru, nəwɔr yal kuɖəm yakə kilin mmɔ?

Крәпкәлтә 12 - !Ә крәпкәл warasә kalv.

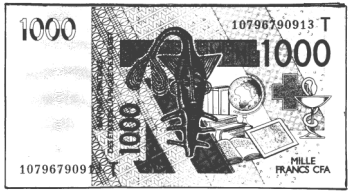
$$100 + 100 + 100 + 100 + 100 = 500 \text{ F}$$

$$500 \text{ F} + 500 \text{ F} = 1000 \text{ F}$$

=

$$1000 \text{ F} \times 5 = 5000 \text{ F}$$

$$5000 \text{ F} \times 2 = 10.000 \text{ F}$$

**!Đə kraŋkəl won'ɔna a lakə warasə na təmər na:
wontə sɪwa na, na wontə liwa na.**

Mə hiu warasə ka 5000. Mə rətə nampu rɛɛ-ɔ 3000.
U kaasv-m mmɔ?

Mə sv warasə nsə kaasa na, mə wal
ayvku. Mə tal ayvku taa, mə yav maan
ka 850. Kɔhən v kaasə-m mmɔ?

Mə tasə rihatɪ yapə ka 225.
Mə warasə nsə kaasə mmɔ?

Mə wal faar ndər taa sɛ mə yav:

fɔfɔ kvdəmv 225 F

tumatə kɔŋkɔ kvdəmv + 75 F

pusina pake kvdəmv + 425 F

Mə rətɪ mmɔ faarci? =

Mə kɪr mə kpem. Mə yav wontə ntə tən na, v kaasə-m
warasə ka mmɔ?

Təmər: wontə sıwa na.

Mə wal ɔakvta taa, mə yav kɔɔ ka naatisi. A maa warasə ns'ɔ ya rɛɛ na, ns'ɔhən. Kɔɔ nya warasə kpirsa n'v li warasə ka 3015. Mə cəl 5000 haarv, n'a tɛɛsə-m 1985.

!li cɛɛsə, n'a naa haa, a tɛɛsə-m warasə nsə na, sə waryem ka mmɔ ntente, sə haatə ka mmɔ ntente?

Pharmacie Espoir

24 / 03 / 2010

620 F

870 F

1525 F

3015 F

Espèce 5000 F

Rendu 1985 F

MERCI

!Ma rɛtv warasə nsə na, sə kpirsi sə tən sə li mmɔ? N'a tɛɛsv-m canci ka mmɔ sə taa ka wontə mə yav-tə, tə wɛ kutihuɔɔi ndə tɛɛ na, tə taa?

Pharmacie

Boulevard

15 / 05 / 2010

2350 F

725 F

5450 F

F

Espèce 10.000 F

Rendu F

MERCI

Boutique

21 / 02 / 2010

radio 3250 F

credit tel. 1000 F

2cassettes 750 F

lampe(pils)4125 F

F

Espèce 10.000 F

Rendu F

MERCI

Librairie

12 / 08 / 2010

5 cahiers 625 F

2 bics 200 F

2 crayons 100 F

1 rame 2500 F

F

Espèce 5.000 F

Rendu F

MERCI

!Đə kal təntəntə ntə rə lav akənta.

1. Mə raal yav cəcə cəfalv ka 42.000, n'anənsarafətərv ka 14.500, na wəwvun cəfan ka 9.000 s't cəl ı yal. ı yav wontə ntə tən na, tə warasə kpīrsa n'v li mmə?

2. Tvncəwətər yər yakə maan ka həndə kvdəmə t'ə acama ka naal. Acandə kvdəmər lakə kilin ka hin nuna, n'a wətəv acandə kvdəmər ka 23.500. ı svkv warasə ka mmə həndə kvdəmə taa, n't yakə-na maan?

Nnə tvncəwətər nū rı yəra ka maan ka taasa nakv k'ayukv ŋkvr na risi ka falaa ka warasə ka 500 ka taasər kvdəmər, na maan ka taasa nasənnatīsi na nantə risi ka warasə ka 1000 ka taasər kvdəmər, na taasa naana na cakvsi nantə ka warasə ka 1500 ka taasər kvdəmər. ı hiuku mmə kəna ayukv ŋkv?

3. Nampɪmaar yɛr maa nampɪn ka nitisi ka ɪ taar taa s't
lav-ñu haya. ɪ mu nampu kuɔəmɔ rɛɛ-ɔ 1500 ka honɔɔ
sɛm. ɪ kaa s't hiu mmɔ honɔɔ sɛm ka nampɪn nñu nitisi
rɛɛ?

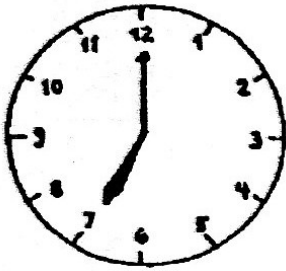
ɪ kaa s't hiu mmɔ nampɪn nñu rɛɛ-ɔ wɔnɔ kuɔəmɔ taa?

Nampɪmaar nñu tasɔ nampɪn nul maav ka parci taa.
Lem, na savɔ, na min, na raamɔn awɔr wa wɛ rɛɔ taa.
ɪ lav nampɪn nñ'ɔ haya; kuɔəmɔ ka 4000 ka honɔɔ sɛm.
ɪ kaa s't hiu mmɔ honɔɔ sɛm ka nampɪn nñu nul ɔɛɛ?

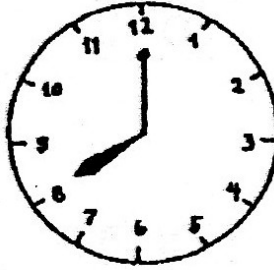
ɪ kaa s't hiu mmɔ wɔnɔ t'ɔ nampɪn nñu rɛɛ?

Крапкәлтә 13

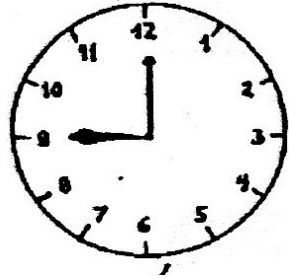
Әә каа сә рә крапкәл won'әна а sun аlwatә на.
Won'әна а kalv ләер на.

7 h / 19 h

8 h / 20 h

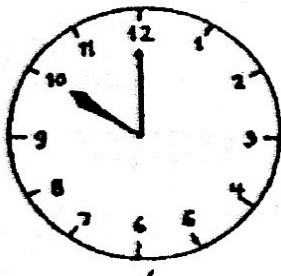

9 h / 21 h

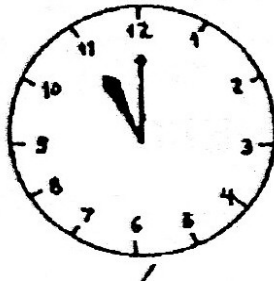
h = *heure* = ләер

1 h = 1 *heure* = 60 *minutes*

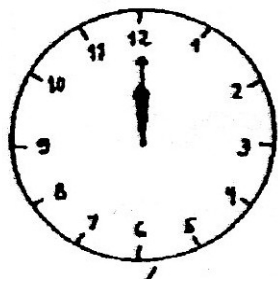
ләер 1 = 60 сәан

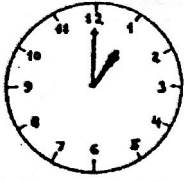
10 h / 22 h

11 h / 23 h

12 h / 24 h

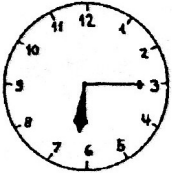
1 h / 13 h

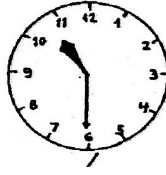
13 h 50

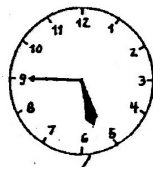
2 h 50

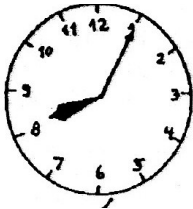
6 h 15 / 18 h 15

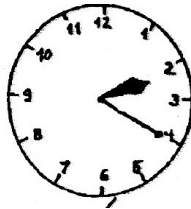
10 h 30 / 22 h 30

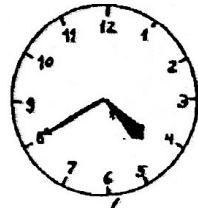
5 h 45 / 17 h 45

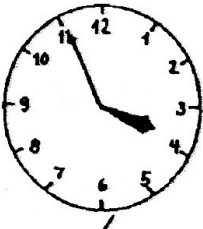
8 h 5 / 20 h 5

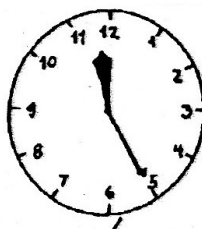
2 h 20 / 14 h 20

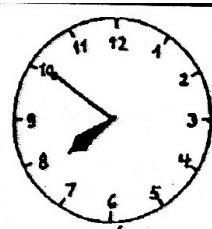
4 h 40 / 16 h 40

3 h 55 / 15 h 55

11 h 25 / 23 h 25

7 h 50 / 19 h 50

Won'ona a kalu honḡasə ka 2010 wono taa na.

JANVIER							FÉVRIER						
L	M	M	J	V	S	D	L	M	M	J	V	S	D
				1	2	3	1	2	3	4	5	6	7
4	5	6	7	8	9	10	8	9	10	11	12	13	14
11	12	13	14	15	16	17	15	16	17	18	19	20	21
18	19	20	21	22	23	24	22	23	24	25	26	27	28
25	26	27	28	29	30	31							

MARS							AVRIL						
L	M	M	J	V	S	D	L	M	M	J	V	S	D
1	2	3	4	5	6	7				1	2	3	4
8	9	10	11	12	13	14	5	6	7	8	9	10	11
15	16	17	18	19	20	21	12	13	14	15	16	17	18
22	23	24	25	26	27	28	19	20	21	22	23	24	25
29	30	31					26	27	28	29	30		

MAI							JUIN						
L	M	M	J	V	S	D	L	M	M	J	V	S	D
					1	2							
3	4	5	6	7	8	9		1	2	3	4	5	6
10	11	12	13	14	15	16	7	8	9	10	11	12	13
17	18	19	20	21	22	23	14	15	16	17	18	19	20
24	25	26	27	28	29	30	21	22	23	24	25	26	27
							28	29	30				

JUILLET							AOÛT						
L	M	M	J	V	S	D	L	M	M	J	V	S	D
			1	2	3	4	30	31					1
5	6	7	8	9	10	11	2	3	4	5	6	7	8
12	13	14	15	16	17	18	9	10	11	12	13	14	15
19	20	21	22	23	24	25	16	17	18	19	20	21	22
26	27	28	29	30	31		23	24	25	26	27	28	29

SEPTEMBRE							OCTOBRE						
L	M	M	J	V	S	D	L	M	M	J	V	S	D
		1	2	3	4	5					1	2	3
6	7	8	9	10	11	12	4	5	6	7	8	9	10
13	14	15	16	17	18	19	11	12	13	14	15	16	17
20	21	22	23	24	25	26	18	19	20	21	22	23	24
27	28	29	30				25	26	27	28	29	30	31

NOVEMBRE							DECEMBRE							
L	M	M	J	V	S	D	L	M	M	J	V	S	D	
1	2	3	4	5	6	7				1	2	3	4	5
8	9	10	11	12	13	14	6	7	8	9	10	11	12	
15	16	17	18	19	20	21	13	14	15	16	17	18	19	
22	23	24	25	26	27	28	20	21	22	23	24	25	26	
29	30						27	28	29	30	31			

Wuṅṅ taa wε honḡasε ka 12:

<u>français</u>	<u>lama</u>	<u>honḡḡ taa ayukun</u>
01 janvier	Alepε sεlεm honḡḡ	ayukun ka 31
02 février	Ahilim honḡḡ	ayukun ka 28 nawur 29
03 mars	Kḡḡta honḡḡ	ayukun ka 31
04 avril	Aficandḡn honḡḡ	ayukun ka 30
05 mai	Rempḡ honḡḡ	ayukun ka 31
06 juin	Namuka honḡḡ	ayukun ka 30
07 juillet	Yḡrisε tεlv honḡḡ	ayukun ka 31
08 août	Ñusε honḡḡ	ayukun ka 31
09 septembre	Afisi kum honḡḡ	ayukun ka 30
10 octobre	Sena tεεsv honḡḡ	ayukun ka 31
11 novembre	Maan kum honḡḡ	ayukun ka 30
12 décembre	Mεla teḡv honḡḡ	ayukun ka 31

Kḡsεrana nnausa wε honḡḡ kuḡḡmḡ taa.
Ayukun nisεnnitisi wε kḡsεra kuḡḡm taa.

<u>français</u>	<u>lama</u>
l = lundi	Tḡm
m = mardi	Sarfa
m = mercredi	Cḡnti
j = jeudi	Sarakawa
v = vendredi	Saar
s = samedi	Mḡsḡ
d = dimanche	Curi

Nuvur taa honḡḡasε wε mmḡ? !li kal-sε.

Yelεm taa honḡḡasε wε mmḡ? !li kal-sε.

Kɔsɛra taa:

Ayuku wonjku rɛɛ-ɔ a pɛ lakɛ tɛmɛr? _____

Ayuku wonjku rɛɛ-ɔ a walu Ase sɛɛu? _____

Ayuku wonjku rɛɛ-ɔ a yakɛ ayuku ka mi tɛ? _____

Tɛmɛr:

Ɖɛ cɛsɛ rɛ hako aluwatɛ ñɛntɛ, dɛ maa-tɛ tapɛlu rɛɛ.

!Ɖɛ maa ayukun na honɔasɛ na wusɛ, s'a wutu won'ɔna,
ni rɛ maa n'akɔnta maarasɛ kɛna:

A lɛl Akim ka 20, Maan kum honɔɔ t'ɔ, 1980.

A lɛl Akim ka 20.11.1980

20 ci ayuku ŋku a lɛl-ɪ ku rɛɛ na.

11 ci honɔɔ ŋka taa a lɛl-ɪ ka taa na.

1980 ci wonɔ ŋka, a lɛl-ɪ ka taa na.

!U maa ayukun na honɔasɛ na wusɛ, dɛ maa n'akɔnta
maarasɛ rɛcel-ɔna.

26, Namuka honɔɔ t'ɔ, 2000 _____

4, Aficanɔn honɔɔ t'ɔ, 2008 _____

15, Sena tɛɛsu honɔɔ t'ɔ, 2001 _____

21, Rempɔ honɔɔ t'ɔ, 1998 _____

!U maa ayukun na honɔasɛ na wusɛ, s'a wutu won'ɔna
kɛna.

12.7.1999 _____

8.12.2005 _____

19.9.2010 _____

30.2.2009 _____

A yaa wuno taa kiɗinkiɗin honɗo sɛno?

Faransɛ taa _____ Lama taa _____

A yaa wuno taa atɛsɛnu honɗo sɛno?

Faransɛ taa _____ Lama taa _____

JANVIER						
L	M	M	J	V	S	D
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

!u ñɛl, kiɗinkiɗin ayuku ka 2010 wuno taa cɛsɛn Saar rɛɛ-ɔna kɛna. Ayukun hiu na nitisi ñun cɛsɛn ayuku wonko kɛsɛra t'o ka Alepɛ sɛlɛm honɗo taa? _____

Ayukun hin nitisi na kudamu ñun cɛsɛn ayuku wonko kɛsɛra t'o Alepɛ sɛlɛm honɗo taa? _____

DECEMBRE						
L	M	M	J	V	S	D
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Honɗo wonka t'ɔna a tuku nɔwɛl? _____

Ayukun hin nul na nuna ñun cɛsɛn ayuku wonko kɛsɛra t'o Mɛla tɛɗu honɗo taa? _____

Honđasə təkara nəer we sən'əna rərə-ɔ 2010 wunɔ taa:

AVRIL			MAI		
1	J	Hugues	1	S	F. du TRAVAIL
2	V	Vendredi Saint	2	D	Boris
3	S	Richard	3	L	Phil., Jacques
4	D	PAQUES	4	M	Sylvain
5	L	L. de PAQUES	5	M	Judith
6	M	Marcellin	6	J	Prudence
7	M	J.-B. de la S.	7	V	Gisèle
8	J	Julie	8	S	VICTOIRE
9	V	Gauthier	9	D	Pacôme
10	S	Fulbert	10	L	Solange
11	D	Stanislas	11	M	Estelle
12	L	Jules	12	M	Jean.-d'Arc
13	M	Ida	13	J	ASCENSION
14	M	Maxime	14	V	Matthias

A tu pakə teenkaar k'ayukv wonkv rərə-ɔ kəsəra taa na honđɔ wonka t'ɔ 2010 wunɔ taa? _____

A tu təmələɖa teenkaar k'ayukv wonkv kəsəra taa, na honđɔ wonka t'ɔ 2010 wunɔ taa? _____

A tu coci teenkaar wonđɔ, Sarakawa rərə, ayukvun 13 ñun rərə-ɔ Rempɔ honđɔ t'ɔ, 2010 wunɔ taa? _____

!Đə kal təntəntə ntə rə lav akənta.

1. Yal nēer wan ɪ yo ka rakʊta taa. Ʈ mav 8h10. Đakuta yal nēer sir-ɪ sɛ rakʊtasəsɛɛ kən 10h30 kəna. Yal ñi kaa s'ɪ hoŋkə lɛɛya mmɔ?

2. Salima ci s'ɪ wal Lema n'ɪ rɛkə ɪ yəra. ɪ kpa loor ndə kʊr ntaʊŋ tɛɛ-ɔ 7h nɪ rə talʊ ɔaʊn ɔɛɛ-ɔ 14h na. ɪ kaa s'ɪ sʊ lɛɛya mmɔ fɛ n'ɪ tal Lema?

Wa walʊwa wontə na, loor hɔrsə. Wa səndə, wa lav 1h30, fɛ n'a rən loor ndə. Lɛɛr wondɔ loor ndə talʊ Lema hən?

3. San ci warasə mɛsər kəna faar ndər taa. ɪ lakə təmər ka 7h00, ʊ rɛ n'ʊ tal 12h00 ka ntaʊŋ tɛɛ, na 14h30 n'ʊ rɛ n'ʊ sun 18h00 ka raan ɔɛɛ. ɪ lakə təmər ndə səmp'ɔ !sʊ Tɔm ɔɛɛ, ʊ rɛ n'ʊ tal Mɔsɔ rɛɛ. ɪ lakə təmər ka lɛɛya mmɔ kɔsəra kʊɔəm taa hən?

4. A ləl Fati ka 1948 wɔnɔ taa. l paasə sikul waɖə ka 1954 wɔnɔ taa. l mu ɪ təkara ka 1967 wɔnɔ taa n'i kpər sikul cəkɔɔɔɔ ka 1971 wɔnɔ t'ɔ Lema. l ka wɛ wusə mmɔ fɛ n'i paasə sikul?

l wɛ wusə mmɔ fɛ n'i mu sikul cəkɔɔɔɔ təkara?

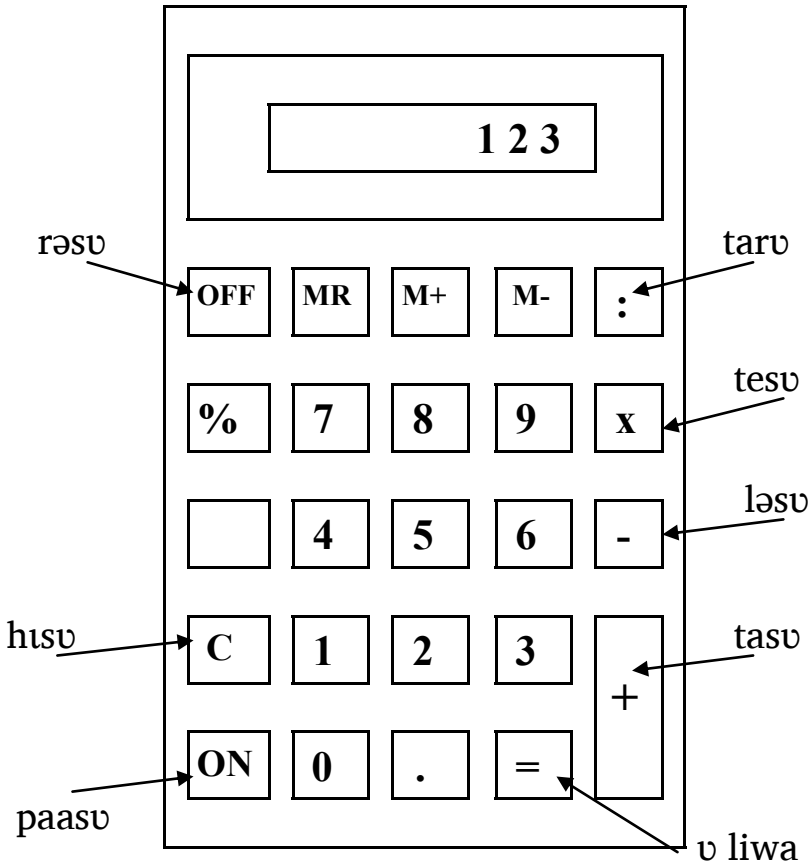
l wɛ wusə mmɔ fɛ n'i mu atɛsənu sikul cəkɔɔɔɔ təkara?

l paasə təmər lapə k-aŋkɔma rəmɔndə nampu t'ɔ 1972 wɔnɔ taa, n'v rɛ n'v sun 2010 ñɔn taa. l ka ci aŋkɔma rəmɔndə nampu ñunci kəna. N'i wal fisu. l lau təmər ka wusə mmɔ kələ?

Kpaᅇkəltə 14

Ɖə kpaᅇkəl won'ɔna a lakə akənta n'akəntamasim na.

Akəntamasim suna n'a lakə akənta k'akənta kən ya tɛn tən, ya lakə kaadə ka wontə na. Ama, ʊ ta sar, s'a lakə-t na təmər ka tamtam. ʊ sara s'a lakə akənta ka yərə n̄in taa, n'ʊ mɛlən yərə, n'a pɪsʊ, n'a lakə akənta k'ayuku s'ayuku paa wundɔndɔ masim mpə tan na.

!Lav t m r n'ak ntamasim:

$5 + 3 =$

$3 - 2 =$

$6 + 2 =$

$4 - 4 =$

$9 + 5 =$

$9 - 7 =$

$63 + 7 =$

$8 - 3 =$

$64 + 8 =$

$6 - 4 =$

$125 + 50 =$

$12 - 3 =$

$354 + 46 =$

$45 - 5 =$

$500 + 65 =$

$300 - 50 =$

$750 + 50 =$

$125 - 25 =$

$8 \times 5 =$

$21 : 3 =$

$9 \times 5 =$

$24 : 4 =$

$3 \times 6 =$

$25 : 5 =$

$8 \times 8 =$

$12 : 3 =$

$9 \times 9 =$

$18 : 6 =$

$2 \times 7 =$

$36 : 9 =$

$10 \times 4 =$

$64 : 8 =$

$15 \times 2 =$

$72 : 9 =$

$25 \times 3 =$

$300 : 3 =$

$400 \times 2 =$

$150 : 25 =$

Kpaᅇkəltə 15

Ɖə wusə rə na wontə tən ɔə tem tə kpaᅇkəlv na.
!Ɖə kal təntəntə ntə rə lav akənta.

1. Ma naasi wetv wontə ntə tən a suku-tə n'a lakə-tə na təmər k'akpeɪ rɛɛ na. Wontə ntə ɪ wetv-tə na, nt'ɔhən, na tə yawɔ. !u sv təkarfakɔ ŋkar n'u lav paa wontə ntə na, t'akənta. !u maa v li wo na ka mətənin ɔɛɛ. Nn'v kɔərə, !u lav wontə ntə tən akənta n'u naa haa, v li mmɔ.

Wontə	Kudəmv yawɔ	V li mmɔ
tukasə rəpana cəkpɔɔlwa ka 2 ka wɔr lita 100 cakə-na taa	5.500 F	
tukasə rəpana cuᅇkuwa ka 5 ka wɔr lita 25 cakə-na taa	1.450 F	
ᅇvtətukasə ka 4	3.275 F	
rəpana lem taasa ka 2	3.200 F	
lem ᅇvtətaasa ka 2	4.500 F	
karənsaina ka 5	1.750 F	
lita 5 pitasə ka 8	650 F	
rəpana kəᅇkasə ka 10	175 F	
kəᅇkasə ka 8	750 F	
kpalpɪ taasa ka 8	550 F	
rəpana taasa ka 8	325 F	
V li mmɔ tən		

2. Ma ci na ɪ raal wa rii hɛɛ ka kɔcanɔ hin nul na nautisi, ni kɔcav kɔdɔmɔ taa wɛ kpafisi ka hiu na nnasa. Wa ri hɛɛ ka kpafisi mmɔ kɔlɛ?

Wa til hɛɛ ka wontɔ na, wa nɔɔn hɛɛ cakɔsin nitisi sar na, ni hɛɛ wisi wɛ taa ni nenyar sɔv. Wa tɔɔkɔ, wa wɛtɔ hɛɛ ka hin naku. Wa rɔ-ya natisi natisi ka cila cila, ni wa wɛtɔ ciɔi kɔdɔmɔr ka 1500. Hɛɛ ny'ɔ ya hin naku, ya lakɔ cila mmɔ?

Nnɔ wa wɛtɔ hɛɛ ny'ɔ ya hin naku ŋku, ya warasɔ li mmɔ?

3. Loorməldə nəer we loor lədqə. Əə kuru Kara, dqə walu Kante, nu yər kudəm rətu 1200. İku məldə ñi pısu s'i su yəra ka lədqə kəna ı loor ndə taa. Nnə yəra sir loor ndə, n'i wal Kante n'i wusa, nəwər ı hiuku warasə ka mmə?

ı walu n'i wusu səmp'ə ayukun ka lədqə ka kəsəra kudəm taa. Kəsərana kudəm taa hən na, nəwər ı hiuku warasə ka mmə?

Nnə ı yav sansə ka 40.000 ka kəsəra taa, v kaasu-ı mmə hən?

ı yav apəpadə cəfadə ka 32.000 ka warasə nsə taa. Kəhen ñi hən v kaasə-ı mmə hən?

Təmər: Lamarən ñi we ce hən na, ñi we s'a wutu wo na kəna. !li kal ñi, n'u wusə n'u maa-ñi akonta maarasə taa.

_____ hin nitisi na nnausa

_____ hin ləḍə na ləḍə

_____ cakɔsin nitisi na hin ləḍə na nasənnautisi

_____ cakɔsin nɪsənnɪsa na hin nuna na naku

_____ cakɔsin nnɪsa na hiu na navl

_____ nawiyɔ kudəmɔ na cakɔsin naku na nauna

_____ nawisi nasəna na cakɔsin ləḍə na hin nul na nasənnausa

Akonta maarsə nsə we ce hən na, sə we s'a maa akonta maarasə ka wo na kəna. !li maa sə cal s'a wutu wo na.

7

13

49

85

532

867

4759

Achevé d'imprimer par AFASA
Dépôt légal N°25/MATDCL/Novembre 2010
B.P. 57, Kara - Togo

Prix : 300 F CFA